

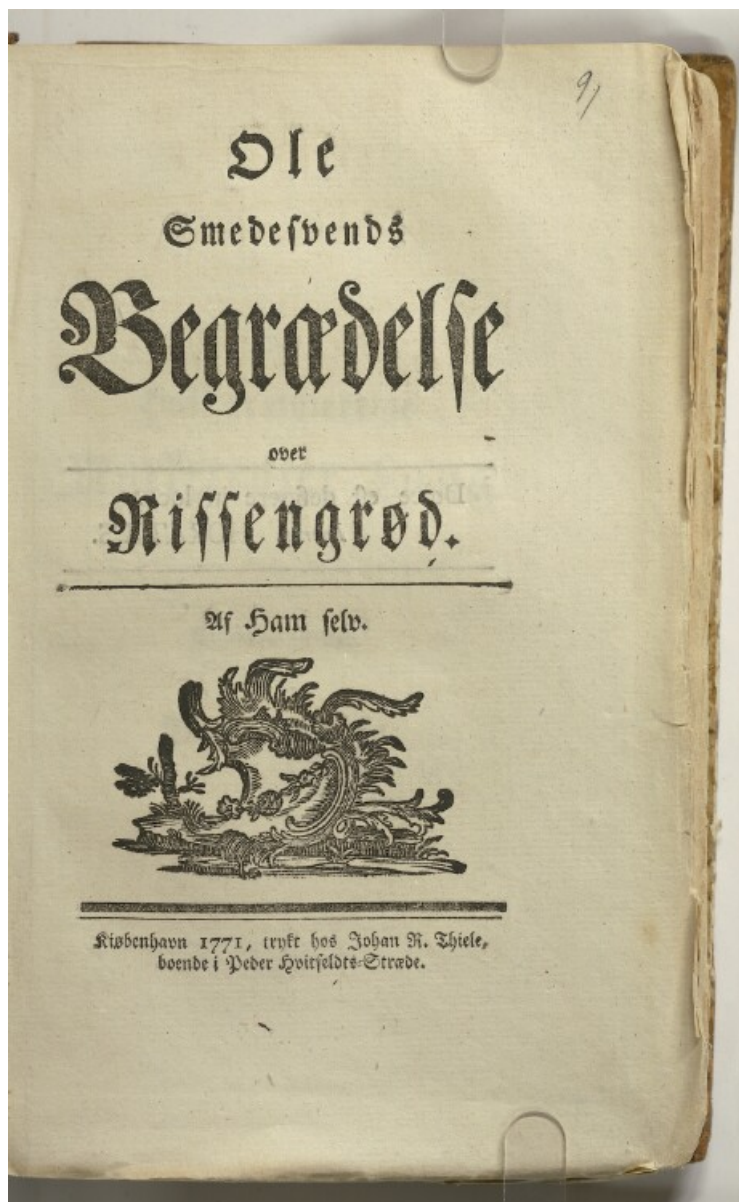
Titel: Ole Smedesvends Begrædelse over Rissengrød. Af Ham selv.

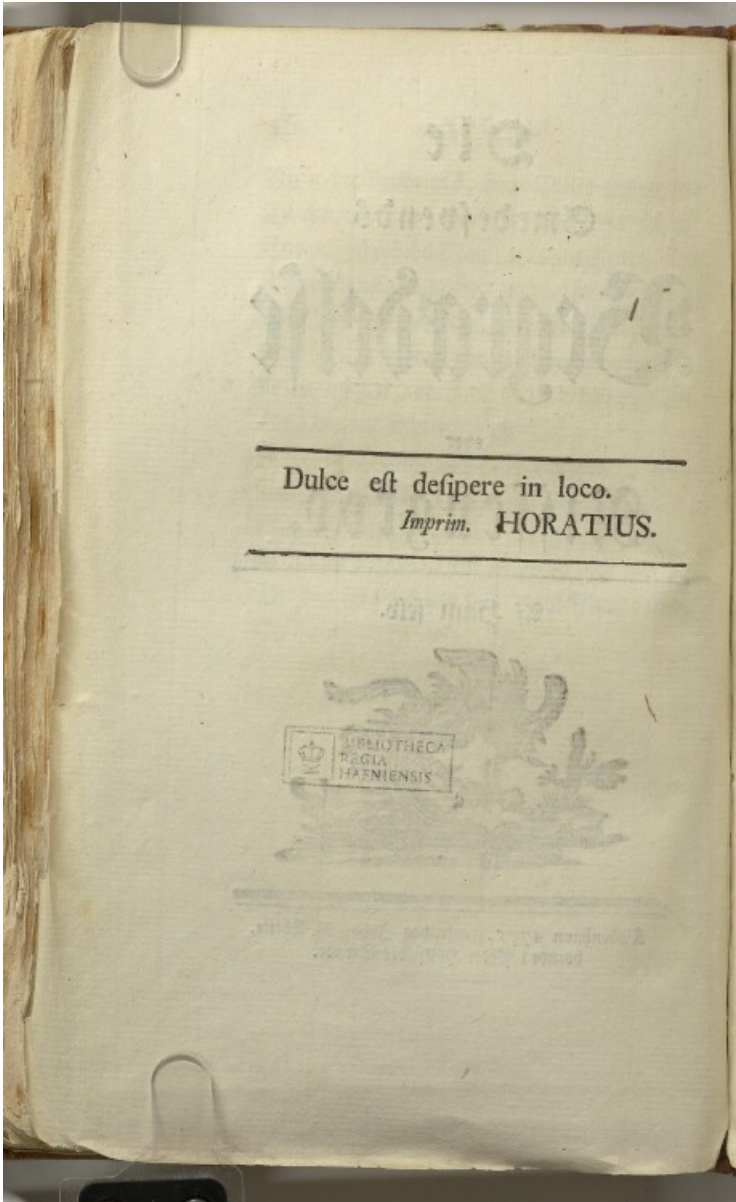
Citation: "Ole Smedesvends Begrædelse over Rissengrød. Af Ham selv.", i *Luxdorps samling af trykkefrihedens skrifter 1770-1773: Række 1 bind 15*, J.R. Thiele, 1771, s. 1.
Onlineudgave fra Trykkefrihedens Skrifter: https://tekster.kb.dk/catalog/tfs-texts-1_015-shoot-workid1_015_009/facsimile.pdf (tilgået 30. april 2024)

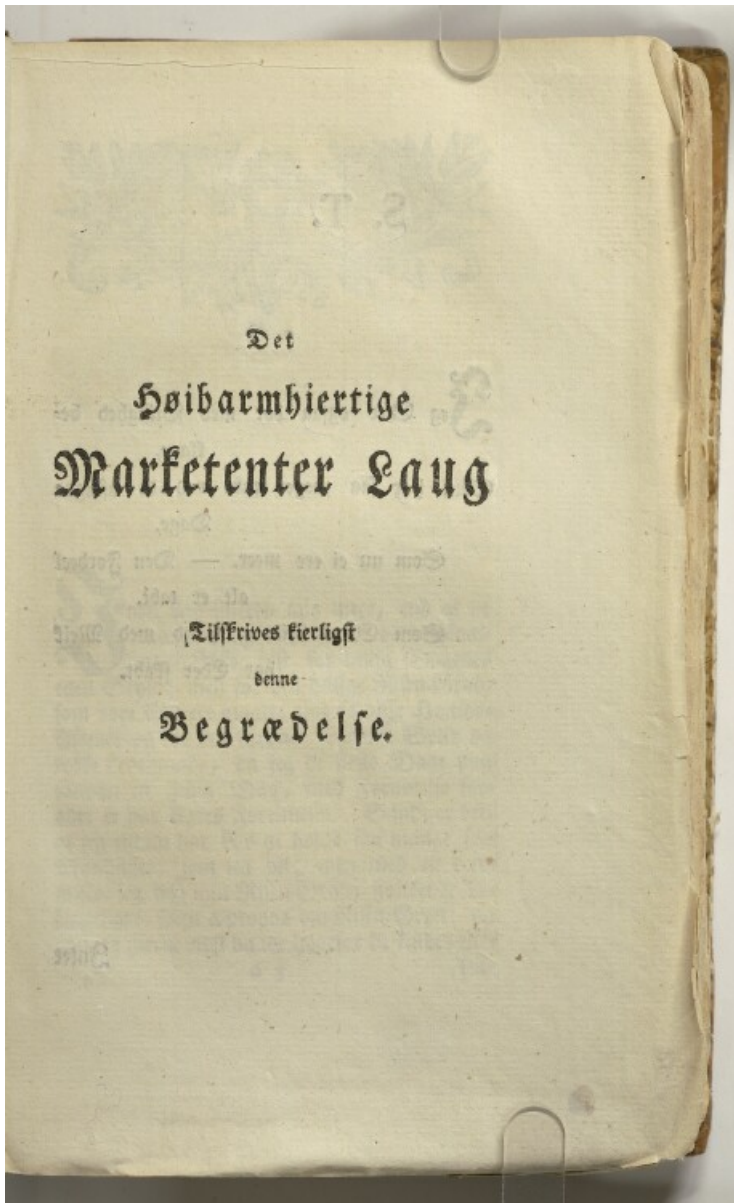
Anvendt udgave: Luxdorps samling af trykkefrihedens skrifter 1770-1773: Række 1 bind 15

Ophavsret: Materialet er fri af ophavsret. Du kan kopiere, ændre, distribuere eller fremføre værket, også til kommercielle formål, uden at bede om tilladelse.

[Læs Public Domain-erklæringen](#)

S. T.

112
Jeg Eder ogsaa her med Billighed be-
klage,
Som har saa meget tabt ved de aflagde
Dage,
Som nu ei ere meer. — Den Fordeel
alt er tabt.
Som Eders Riis i Vand med Mess
har Eder skabt.

Al: 1773

Inter

Intet kan smerte mig mere, end at de
mange hellige Dage ere os bortkom-
ne. Ikke just for hellig Dagenes
egen Skyld; men for den dellige Risen-Grød,
som vore Mestere maatte give os disse Høitids-
Aftener og for den derpaa følgende Sviir og
tøffe Levemaade, da jeg de fleste Dage paa
saadan en hellig Dag, med Fornøielse for-
ødre et par Ugers Fortieneste. Sandt er det,
at jeg endnu har Lov at holde saa mange frie
Mandager, som jeg vil; men med alt dette
mister jeg dog min Risen-Grød, hvilket er be-
klageligt! Men a propos om Risen-Gryn: da
gad jeg gjerne vidst baade hvorfor de kaldes Ri-
sen

sen-Gryn i hvad Land de vore, hvorledes de best tillaves, ogsaa videre? Maaſkee nogle vil ſige til mig: Ole Smed! er du gal? vil du reſonere og være Skribentmager? Men jeg ſvarer driſtig herpaa, ja viſt!

Jeg har hørt tale om mange Skriftmagere, ſom ikke har forſtaaet mere, end at læſe inden i en Bog og ſkrive krumme Bogſtaver.

Patrollen ſkal have været i dette Tal og ſkal have fortient ſtore Penge.

Jeg alſaa, ſom ikke allene kan læſe og ſkrive, men endog regne de fire Species, maa nødvendig ſkrive noget Fyndigt, og ſamle alle Kommer fulde. Men at komme igien til vores Niſen-Gryn, da har en meget lærd Mehlmand forſikret mig, at diſſe Gryn komme fra Hedenſkabet og vore i Tyrkiet.

Hvis dette er ſandt, er jeg ret fornoiet over, at vi ikke mere ſaae dem at ſpiſe. — Sankt, at ſpiſe hedenſke og tyrkiſke Retter om hellig Aften, det var jo det ſamme, ſom at forandre ſin Troe og give ſig ſelv til Tyrken, eller Handen i Bold. Men man kan juſt ikke altid troe den lærde Mehlmand; thi de lærde tyve forbandet tidt, ligeſaa vel, ſom andre gemeene Folk.

Der

Der hør levet en forflojen Jøde: Smaus i Holland, som man og kalder lærd. Denne Prygl har vildet bilde Folk ind, at Verden havde gjort sig selv, hvilket var lige saa forbandet en Logn, som om jeg vilde bilde Folk ind, at mine Kaase gjorde sig selv, og af sig selv slop mig i Dinene. Denne Karl skal have hedt Spinat, eller Spinos.

En fransk Nar, som lod sig kalde Mette eller Metrie, og som tillige kaldes græffelig lærd, har vildet bilde Folk ind, at alle Drennesker vare af sig selv sammenblæste af flyvende Gran; hvilket var det samme som at sige (for at komme til vor Risen:Grod igien) at en god Portion Risen:Grod kunde løbe tilsammen af sig selv i een Gryde fra alle Verdens Parter, kaage sig der selv og fette sig selv ind paa Bordet af beste Smag, med beste Maimaaneds Smør, Kaneel og Sukker.

Ere da ikke mange lærde ligesaavel Lognere og Narre, som Smede, Skredere, Skoemagere, Spradebasser og andre? Det bedste er, at vi her i Danmark ingen lærde Narre har havt, undtagen et anseeligt Antal af dem, som stedse have stridet imod den ædle Skrivefrihed, fordi de selv vare enten doone og uvitige, eller de allene vilde have Privilegium paa at skrive flutte Bøger.

Men a propos vor Risen-Grod! da, hvis
Mehlmandens Ord ere sande at de tilbringes
os fra fremmede Steder; onskede jeg selv hie-
ne, at denne Ret blev afskaffet. Bore lærde
Politici sige vel, at Handel er nyttig, nød-
vendig og beriger et Land. Ja det forstaaer
sig! Naar et Land ombytter nødvendige Ting
med et andet. Men saadan Handel bliver
latterlig og skadelig, som for Exempel: naar
vi give for Chinesiske Leer-Kar og Potte-Skaar
vor trofaste og dyrebare Soltv, hvoraf vi selv
kunde giøre Soltv-Kar; og Soltv er dog uden
Tvivl beder, end Leer. Saaledes har vi ikke
heller nodig at kiøbe Risen-Gryn fra fremmede
langt bortliggende Lande, saa længe vort eget
Land giver os saa mange Arter af Gryn. —
Ja! svarer man, Risen-Gryn ere dog de beste
af alle.

Just dette er Dannemarks Ulykke, at
man steds har foragtet sit eget, æret, elsket, til-
bedet og beundret alt det, som var fremmed.
Saaledes, hvis dette Blad var skrevet af en
forloben Udtænder, behønderlig af en Franke
mand, da blev det strax anset og æret, som
vittigt, sinderigt og grundigt. Men da det nu
er skrevet paa en dansk indfødt Smede, Svends
Berksted, vil det ringe agtes og maaskee rent
foragtes.

Hoor

Hvori faar jeg nu mere Materie, til at skrive om Risen: Gryn? Kan jeg som en Sæls Smed, ikke bruge den samme Frihed, som de største Hoilærde tage sig, uden at Undseelse, nemlig at skrive ud efter andres Bøger? Men til al Ulykke finder jeg ikke, at nogen Hoilærd har skrevet i denne saa vigtige Materie, saa at jeg har den Ære, at være den første Skriftmager i denne Post; den første, som heri har brudt Ijen; den første som værdig har skrevet om Risen: Gryn.

Jeg maa da see, hvordan jeg slipper lykkelig og vel ud deraf. Al Holberg veed vi tilforladelig, at Klokkerne intet Hoved har; men Ole skal vise for hele Verden, at Smedene har lige saavel stærke Hoveder, som stærke Næver. — Saaledes fødes mange Menesker strax fuldkommen til Verden.

Jeg har kiendt mange høie Krigs Officiers, som ikke har lært andet af Krigs: Kunsten, end jammerlig at igiennemprygge Soldaterne og beklippe deres Sold; men formedelst medfødte Naturens Gaver dog have passeret for drabelige Officiers: Der har været berømmelige Raadmænd, som aldrig ret har set Lov: Bogen: Man har havt store Versmagere, eller Docter, som allene har lært Rim og at stoppe stridige Talemaader sammen: Vi har havt

Geistlige eller Theologer, som en eneste Bog, eller System har gjort fuldkommen dygtige: En Professor Astronomia skal for mange hundrede Aar endnu have været mere lykkelig; thi han lod en sleslandsk Dreng gjøre alle sine Anmærkninger og Kunst-Stykker, og ved dette allene, uden ringste Guld, Møie, eller Ester-tanke, fik Navn af en stor Stjerne-Kiger.

Kort sagt: enhver er en Tyv i sin Næring. Dette Ordsprog er vel gammelt og en almindelig Leve-Regel. — Lader os nu engang eftersee, om det og er billigt. Jeg paastaar, at det er billigt og giver derpaa saadanne Exemp-ler: En Boghandler, som neppe kan lase Titulen paa de Bøger, som han selv forelægger, skulde i Steden for nogle Rixdaler byde mig nogle Mark, hvis jeg ikke indbildre ham, at det i mange Dage havde kostet mig sterk Sved og stor Møie, og hvis jeg ikke sætte en latterlig Titel paa et fornuftigt og dybsindigt Skrift.

Men dog bor disse politiske Kneb, som den Skræders, om hvilken Franskmændene, som aldrig kan, eller bor lye, har følgende smukke og opbyggelige Historie: — Der var engang, siger Historien, en Skræder, som for ei at glemme sine Kneb stjal endog fra sig selv ved at tilstaa sine, sine Horns og Kones

Kones Klæder. Dunsider sagde Konen: er du gal Mand! Du staaer jo og stæler fra dig selv. Du er en stor Toffe, svarede han sin ellers medhjælpende Kone; thi hvis jeg denne Gang gif mig selv forbi, glemte jeg maaskee siden Fremmede.

Men at komme til vor Nisen-Gryn igjen, hvilket er hele Indholdet af vort Skrift; da paastaae Lægerne, eller Docterne at det er sundere at kaage samme i Vand, end i Melk. — Herr Lekkermund derimod skriver og paastaaer at den, hvis den skal have Smag, unægtelig bør kaages i Rødvin, (jeg troer fordi vi have mere af den end af Melken.)

For at domme heri, hvad der var det beste, maatte man først vide Nisen-Gryns Natur, Føde og Bestaaffenhed, og da sigte nogle Skriftmagere, at de seede; men føde ikke; saa at denne Spise i mange Maader ligner theologiske og philosophiske Collegier, af hvilke man kan opbalses, blive fede og tykt udsende, og dog ingen Lærdom faae, ei heller nogen sund Forstand, eller Skionsomhed.

At kaage saadan udroy Føde i Vand, var at giøre den alt for maver, og den kom
til

til at ligne et Collegium, som holdes af en maver, tor og hierneløs Foreleser.

Jeg veed ikke, hooras det kommer, sagde en uvittig Professor, at man foragter mine Skrifter, da jeg dog kan bevise hvert Ord. Det er ikke nok at bevise, svarede en Student ham; man maa tillige rore. —

At kaage Risen-Grod i Melk kunde forarsage Slim. Melk er vel feed, men dog efter Løggernes Paastand, usund. Da nu Risen-Gryn og ere feede, men udrose; saa kunde denne Sammensætning, nemlig Risen-Gryn og Melk lignes ved de Lærde; thi passes de ikke noie, oftes de begge.

Bindmagere, som med store Ord og opblæste Talemaader sammensnøre tykke Skrifter, fulde af Bind og udroi Toy som duer til intet uden eef vist Sted. — Saaledes ere der Prædikantere, som som kan ophave sig i en Prædiken, rumle og staae i Prædike-Stolen drukne Folk i en Flod af oppuffede Talemaader, og saa med alt dette dog sige slet intet.

For at vide, om Risen-Grod, kaagt i Rodvinn var riellig, maatte man først ret kiende denne Vins Natur og Egenskaber.
Man

Man paaftaar, at viffe Wiin-Kyppere forfalffe og blande denne Wiin faavel, som alle de andre Sorter Wiine. Hvis faa er, kan denne Spiise ikke være sund. — Udvoie Grøn i forfalffet Wiin feer artig ud, og er et Sindbillede paa vore mangfoldige Project-Mager, som for løse og udroe Projecter fylde deres falffe Lomme. Jeg giort det for Publici Beste, sagde den franffe Project-Mager, og ikke for min egen Fordeel; dog, hvis Regieringen vil stienke mig en aarlig Pension af et par Tusende Daler, bør jeg tage imod den, deels for at vise min Ydmyghed, deels for derved at kunde bringes i den Stand, uden Huus Bekymringer allene at see paa Landets Fordel.

Men a propos! de franffe Projectmagere, da have vi haft Plage nok af dem, og enske ikke, at see mange af dem mere. Niels Klims Fader paaftoed, at disse Karle skulde giore deres Projecter med en Strikfe om Halsen, midt under en Galge, og naar Projectet da befandtes at være egenmytligt for Projectmageren og skadeligt for Landet; skulde denne Herr Projectmager uden Raade hænges levendes op.

Hadde dette blevet til en Forordning, o hvor mange hængte Projectmagere! Endelig synes

synes den Tid nu at være kommen, da vi ikke længere lade os narre, enten af franske, eller spanske Projecter, og da vi tør tænke, tale, skrive og handle selv.

Skrive-Friheden vil gjøre meget til, at vi lære at tænke og handle vel. — Det forstraer sig selv, Klinten vover allevegne blant Hveden, at got og ondt ere bestandige Selskabs-Brodre, at intet menneskeligt er fuldkomment; men dog er det stedse bedre, tusende Gange nyttigere, tusende Gange mere ærverdigt for vor Allernaadigste Konge, at have frie Borgere, end Slaver i sine Stater.

Elendige Tider, da en Professor; R. og H., som ofte ikke forstoede de Skrifter, man tilsendte dem, kunde ved et Ja og Nei reglere den heele danske lærde Verden!

Hvor meget got Skrive-Friheden har udrettet, vise de ulignelige Skrifter af Baile, Leibnitz, Voltaire, Montesquieu, le Clerc, Newton, Wolff ogsaa videre, hvis ypperlige Berker skulde have været, til ubodelig Skade, tabt for Verden, dersom Skrive-Friheden havde været standset af en ung, grøn doven, myndig, eller jaloux Sloebiest.

Men

Men see, hvor vidt de Lanker om Risens
Gryn have ført mig! Det heder ret, at kaa-
ge Suppe paa en Lundsikke. Hvis nogen
Markentener kan tale bedre for sin Risens
Grod; vil jeg giøre ham den Ære, at spise
paa Borg hos ham min hele Livstid, og op-
rigtig skylde ham Pengene.

Det er slemt, at være i Siel; men hør,
hvad Fransmanden siger herom. Man
spurgte ham, hvorledes en Sielbunden
Svend kunde sove roelig. O det begriber jeg
let, sagde han; thi han har sat sig for, al-
drig at betale; men jeg veed ikke, lagde han
til, hvorledes en Creditor kan sove roelig, da
han veed, at han aldrig faaer sine Penge

